

BUSTUL LUI PETRE LICIU

Horia Dumitrescu

Motto:

„Actoria nu e profesiune ci misiune”

Petre Liciu

Personalitate emblematică a Vrancei, Petre Liciu s-a născut la 19 martie 1871¹, fiind al doilea copil din cei zece ai prim – președintelui Tribunalului Focșani, Gheorghe Liciu și al Mariei, născută Hociung, fiică de magistrat. A absolvit premiant Școala Primară Nr. 1 Munteni din orașul natal. Clasele I – II le-a urmat la Gimnaziul „Dimitrie Cantemir” din București.

În anul 1883 – 1884 îl găsim pe Liciu în clasa a treia a Liceului „Național” din Iași, fiind coleg de clasă cu Nicolae Iorga și cu Gheorghe Gh. Longinescu, focșănean ca și Liciu.

---

¹ „Actu de Naștiri

Dinu anul una mie optu sute șapți deci și unu luna Martie diaua două deci și dou ora unsprideci de dimineață. –

Actu de Naștiri alui Petrachi Religiunea ortodocsă de secu băr-bătescu născutu alaltă eri ânu orașu focșani la casa la nousprideci martie cinci ore după ameadă ânu casa Dlui Vasili Verușu din mahalau cotu Bumbacului cu N. 527, fiu aDlui Gheorghii Liciu etatea trei deci ani profesiunea funcționar Domiciliul focșani și aDnei Maria Liciu etatea două deci și trei ani profesiunea decasă Domiciliul focșani. – După declarația făcută de tatăl cari ne-au ânușfățișatu copil întru martur D. Eni Belea etatea optu deci și unu ani profesiunea Comersantu Domiciliul focșani și D. Alicsandru etatea trei deci și optu ani profesia Profesor Domiciliul focșani cari au sub scrisu acest actu âmpreună cu noi și cu Declarantili. Constatatu după legi de noi Costachi Ardeleanu oficiar Stări Civil Comuni focșani” (Colecția Registre Stare Civilă Focșani, dosar nr. 48 / 1871, doc. nr. 126, f. 64-116-50) <http://muzeulvrancei.ro>

În toamna anului 1888, după absolvirea Liceului, Liciu a devenit student al Facultății de Drept (aceasta ca să facă pe placul tatălui). dar și, elev în anul întâi la Clasa de artă dramatică de la Conservatorul din Iași, având ca profesor pe Mihail Galino ².

Gheorghe Liciu fiind înaintat consilier la Înalta Curte de Casație, întreaga familie s-a mutat la București. Petre Liciu s-a înscris în primul an al Conservatorului, având ca profesor de artă dramatică pe Ștefan Vellescu ³.

---

² **Mihail Galino** (? – 1 mai 1897). Născut în Bucovina, Mihail Galino s-a îndreptat de timpuriu spre teatru. A studiat la Viena cu reputatul Davidsohn. În teatrul ieșean, se integrează liniei realiste imprimate de Matei Millo. A debutat în 1856, alături de Gabriela și de Neculai Luchian. Din 1860 devine profesor al clasei de declamație la Conservator, calitate pe care o deține peste 30 de ani, fără întrerupere nici chiar în timpul (scurt) cât Conservatorul a fost desființat. Este un mare interpret, la început de amorezi, apoi de roluri principale, mai ales în drame istorice. În 1863 dădea o reprezentație de beneficiu („*Orbul și nebuna*”, traducere de Matei Millo și Mihail Pascaly), „*ca subvenție pentru călătoria sa în străinătate, spre a face studii dramatice*”. Lucrează cu Lewinsky de la Burgtheater și cu profesorul Ferschter (Mihail Belador). În 1860 devenise și profesorul de teatru de la Conservatorul organizat de N. Istrati la Rotopânești (Suceava). Pe viitorii actori îi educă în spiritul dezvoltării propriilor însușiri, fără a le impune felul său personal de a zice sau de a fi – arăta și Aglae Pruteanu în volumul său de „*Amintiri din teatru*”. Dintre rolurile interpretate cităm: Ducele de Ferrara din „*Lucreția Borgia*”, Horațiu în „*Fântâna Blanduziei*”, Petru cel Mare din „*Țarina sau Moartea lui Petru cel Mare*” de Eugène Scribe, August în „*Ovidiu*”, rolurile titulare din „*Radu al III-lea*” de Gheorghe Bengescu și „*Moartea lui Constantin Brâncoveanu*” de Antonin Roques etc. Printre elevii săi s-au numărat Petre Liciu, Aglae Pruteanu, State Dragomir, Petre Sturdza – Doria, Constantin B. Penel, Vlad Cuzinschi, Mihai Popovici și alții (*Istoria teatrului în România*, vol. II, 1849 – 1918, Editura Academiei R. P. R., București, 1971, p. 523; N. Barbu, *Dicționarul actorilor Teatrului Național „Vasile Alecsandri”*. Iași. 1816 – 1976, Editura Junimea, Iași, 1976, p. 184).

³ Ioan Massoff, *Petre Liciu și vremea lui*, Editura Meridiane, București, 1971, p. 22.

În iulie 1891, studentul în Drept, Petre Liciu a făcut parte din delegația Universității bucureștene ce a participat, la Iași, la înmormântarea lui Mihail Kogălniceanu⁴.

Încă elev la Conservator, Liciu a fost angajat, la 17 august 1892, la Teatrul Național din București.

În ziua de 6 iunie 1893 a avut loc la Ateneul Român examenul – producție al elevilor din ultimul an al Conservatorului. Liciu a absolvit Conservatorul cu premiul întâi pentru comedie, celălalt premiu întâi, la dramă, fiind acordat absolventului Aristide Demetriade⁵.

La un spectacol cu „*Rabagas*”, comedia lui Victorien Sardou, în care Liciu interpreta rolul lui Camille Desmoulins, a asistat și Take Ionescu, ministru al Instrucțiunii. Entuziasmat de jocul lui Liciu, ministrul a venit pe scenă, l-a felicitat pe interpret și i-a promis o bursă de trei ani, în scopul completării studiilor la Conservatorul din Paris.

La 12 mai 1894, Take Ionescu a semnat „*Deciziunea*” prin care Petre Liciu era trimis în străinătate pentru a-și completa studiile „în arta declamațiunii”⁶.

La Paris, Liciu a studiat în perioada iunie 1894 – 1896. A avut șansa ca prietenul său Petre Sturdza⁷ să vină la Paris și amândoi,

⁴ *Ibidem*, p. 23 – 24.

⁵ *Ibidem*, p. 28 – 29.

⁶ *Ibidem*, p. 32.

⁷ **Petre Sturdza – Doria** (1869 – 1933). A urmat cursurile de artă dramatică ale Conservatorului din Iași, la clasa profesorului Mihail Galino. A făcut studii la Paris, cu Eugène Charles Joseph Silvain (1851 – 1930) de la Comedia Franceză. Sturdza a debutat în 1890, la Teatrul Național din Iași; cele mai multe din creațiile sale au fost însă realizate pe scena Teatrului Național din București. Interpret al comediei clasice: Valère din *Școala bărbăților*, Clitandre din *Georges Dandin* și Léandre din *Doctorul fără voie*, de Molière, actorul a fost îndeosebi creatorul recunoscut al rolurilor din dramele sociale și piesele de idei: Doctorul Stockmann din *Un dușman al poporului* și Pastorul Manders din *Strigoii*, de Henrik Ibsen, Luka din *Azilul de noapte* de Maxim Gorki și altele. A semnat direcția de scenă a unora din aceste spectacole. A tradus numeroase piese de teatru din literatura universală

auditori la Conservator și la Sorbona, nu se mulțumeau numai să asiste la spectacole, dar își luau note și schițau punerea în scenă ⁸. În iunie 1895 a sosit la Paris și Constantin I. Nottara, trimis pentru a studia modul de interpretare și punerea în scenă a operelor clasice ce urmau să fie jucate în viitoarea stagiune a Teatrului Național din București ⁹.

Liciu a renunțat să mai stea încă un an la Paris, cât i-ar fi îngăduit bursa și s-a întors în țară, dornic să-și înceapă lucrul.

A fost reangajat la Teatrul Național, la 28 februarie 1896 ¹⁰. În întreaga sa carieră, Petre Liciu a interpretat aproape 60 de roluri, reușind interpretări remarcabile în multe dintre acestea.

Membru încă din primul an al înființării Ligii Culturale - 24 ianuarie 1891 - și vicepreședinte al Secției București, Liciu a fost nelipsit din programele artistice ale Ligii. Crizele de rinichi au început, din toamna anului 1907, să fie din ce în ce mai dese și îi luau puterile. Liciu a fost sfătuit să-și schimbe „*felul de viață*”, dar menirea sa de actor îl făcea să se dedice total artei interpretative și să-și neglijeze sănătatea.

Deși sănătatea îi devenea din ce în ce mai șubredă, Liciu era hotărât să ducă la capăt un mai vechi gând al său – acela de a întreprinde un turneu în Bucovina. Cu un ansamblu format din 15 persoane (Aristizza Romanescu, Cazimir Belcot, Cristian Duțulescu ¹¹, Alexandru Mihalescu etc.), începând cu 15 iunie 1910, timp de 24 de zile a susținut 19 spectacole ¹².

Cu atât mai mare a fost meritul lui Petre Liciu, subliniază Iorga, cu cât, în acest timp, el a știut „*cu fapta care ascunde oboseala,*

și în special dramele lui Henrik Ibsen. A publicat un volum de memorii, *Amintiri. 40 de ani de teatru (Istoria teatrului în România, vol. II, p. 530).*

⁸ Ioan Massoff, *op. cit.*, p. 36.

⁹ *Ibidem*, p. 38.

¹⁰ *Ibidem*, p. 42.

¹¹ **Cristian Duțulescu** a fost unul din partenerii de scenă al lui Liciu. El apare în prima producție cinematografică românească în rolul unui țăran.

¹² Ioan Massoff, *op. cit.*, p. 178 – 180.

sărăcia, boala – căci el juca în Bucovina între două din crizele care-i distrugeau rinichii, colindând târg de târg, ținut de ținut, dus de mână parcă de cineva mai mare decât noi toți, de cineva care n-a creat națiunile pentru ca să fie roabe, pentru ca să se cufunde în umilință față de surorile lor mai tari, și pentru ca să piară”¹³.

Un lucru care l-a pasionat pe Liciu a fost înființarea unei cinematografii românești. Între altele, el este coautor (împreună cu Constantin Nottara și Grigore Brezeanu, regia Aristide Demetriade și Grigore Brezeanu) al scenariului filmului „*Independența României. Războiul Româno – Ruso – Turc 1877*” pe care, boala și moartea prematură, l-au împiedicat să-l vadă terminat¹⁴.

Liciu se simțea din ce în ce mai rău, chinuit de dureri nefritice. La București, medicii opinau pentru intervenție chirurgicală, dar Liciu o tot amâna pretextând că nu are timp, că-și luase pe vară obligații de la care nu se putea abate¹⁵.

În 1911, cu trupa „Liciu – Nottara”, formată din 30 de persoane, începe, la 15 iunie, un nou turneu în Bucovina. La 9 mai, Liciu îi scrisese lui Iorga: „*Iubite Iorga. Eu pregătesc un turneu în Bucovina cu piesele lui Delavrancea și Caragiale. Am de luptat cu unele greutăți. Cele materiale însă întrec puterile mele. Aș mai putea căpăta ceva de la Ligă? Când și unde să te întâlnesc?*”¹⁶. Printre cei care l-au însoțit s-au numărat Aristizza Romanescu, Tony Bulandra etc.

Spectacolele au debutat la Suceava (21 iunie), fiind continuate la Gura Humorului. Câmpulung și, din nou, la Suceava¹⁷.

¹³ N. Iorga, *În amintirea lui Petre Liciu*, în *Oameni cari au fost*, Ediție îngrijită, prefață și note de Ion Roman, Editura pentru Literatură, București, 1967, p. 308.

¹⁴ Ioan Massoff, *op. cit.*, p. 180 – 181.

¹⁵ *Ibidem*, p. 183.

¹⁶ *Ibidem*, p. 186.

¹⁷ *Ibidem*, p. 186 – 188.

În ziua de 17 / 30 august 1911, Liciu a fost prezent la Blaj, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la înființarea „Astrei” - Asociația transilvană pentru literatura și cultura poporului român.

Erau prezenți: Aristizza Romanescu. Nicolae Iorga, Aurel Vlaicu. Caragiale, Olimpia și Zaharia Bârsan. Vasile Goldiș, Octavian Goga. Programul de recitări a fost susținut de Liciu și soții Bârsan¹⁸.

Drama lui Liciu a început - cea adevărată -, a început în toamna lui 1911, odată cu pregătirile pentru noua stagiune.

Pentru a da strălucire spectacolelor Teatrului Național din Craiova, directorul nou numit, scriitorul Emil Gîrleanu, l-a invitat pe Liciu pentru o serie de reprezentații la Craiova. La al treilea spectacol, Liciu a jucat pradă unor dureri cumplite, cu o temperatură de 40 de grade¹⁹.

Aici, la Craiova, Liciu a jucat pentru ultima dată.

În speranța salvării, Liciu a acceptat să fie internat la Sanatoriul „Olcowsky” din Calea Călărașilor. La 23 ianuarie 1912, și-a făcut testamentul care se încheia cu: „Mulțumesc acelor care mi-au fost prieteni sinceri. La toată lumea m-am arătat așa cum sînt”²⁰.

A fost operat în ziua de 28 ianuarie 1912, când din rinichiul stîng i-au fost extrași doi calculi mari.

Lucrurile păreau să meargă spre bine și în ziua de 19 martie, când împlinea 41 de ani, Liciu a primit multe vizite. Spre seară, în mod brusc, l-au luat durerile în partea dreaptă și actorul a început să strige: „Scăpați-mă ! Nu e păcat să mor atît de repede ?”²¹. S-a procedat la o nouă intervenție, dar s-a constatat că rinichiul drept era condamnat.

---

¹⁸ *Ibidem*, p. 188 – 189.

¹⁹ *Ibidem*, p. 192.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, p. 193.

S-a vorbit stăruitor despre o gravă greșală a medicului chirurg, s-a dus o adevărată polemică prin presă, la care va participa și fostul său coleg și prieten statornic, Nicolae Iorga.

În cea din urmă zi, au venit să-l vadă Alexandru Davila ²² și Petre Sturdza. Liciu de abia a putut să articuleze, chemându-l pe „*Nicu Iorga*” ²³. Profesorul lipsea din București, dar a venit spre seară: s-a aplecat să-și sărute vechiul prieten, dar acesta nu-l mai vedea și-i pipăia cu mâinile tremurânde barba. Câteva minute după miezul nopții, spre 1 aprilie, i-a închis ochii Petre Sturdza „*cel cu care pornise pe drumul ce ducea la împlinirea visului lor în artă. Afară ninge, deși în ajun fusese primăvară. A avut atîta viață și a trăit atît de puțin !*” ²⁴.

Ca textier, Petre Liciu a lăsat teatrului românesc opt monologuri de un umor irezistibil, cu efect comic de calitate: „*Tam – Tam*”, „*Misiune grea*”, „*Drăgan*”, „*Trei puncte de vedere*” și altele ²⁵.

Petre Liciu a făcut parte din a cincea generație de actori, ce au punctat cu prezența lor istoria teatrului românesc: Aristide Demetriade, Nicolae Soreanu, Vasile Maximilian, Petre Sturza, Ion Livescu, Constanța Demetriade, Lucia Sturdza Bulandra, Maria Giurgea ²⁶.

Adânc impresionați de moartea marelui lor concetățean „*locuitorii orașului de pe Milcov s-au decis să-i immortalizeze memoria prin ridicarea unui bust în orașul său natal*” ²⁷.

²² **Alexandru Davila** (12 februarie 1862 – 19 octombrie 1929). Dramaturg și om de teatru, fiul doctorului Carol Davila. Director al Teatrului Național din București (1 februarie 1905 – 13 martie 1908 și 1912 – 1914). A înființat prima companie particulară de teatru: „*Compania Davila*”.

²³ Ioan Massoff, *op. cit.*, p. 193.

²⁴ *Ibidem*, p. 194.

²⁵ Elisabeta Merica, *Petre Liciu*, în *Coordonate culturale vrâncene. Culegere de note și comunicări*, Focșani, 1971, p. 42.

²⁶ Ioan Massoff, *op. cit.*, p. 202.

²⁷ Elisabeta Merica, *op. cit.*, p. 42.

În fruntea acestei inițiative s-a aflat Secția Focșani a Ligii Culturale. Pentru strângerea fondurilor, a organizat șezători, a lansat liste de subscripție, a apelat la toate autoritățile Statului și la notabilitățile putnene din acel moment.

Suma necesară ridicării bustului s-a dovedit a fi anevoios de strâns. Casierul comunal, Constantin Gheorghiu, înapoia Primăriei Orașului Focșani, la 5 ianuarie 1914, „*Lista no 3 pentru Statuia artistului Petre Liciu*” și raporta „*că nu s-a putut aduna nici o ofrandă, de vreme ce publicul Focșenean, a contribuit pentru ajutorul săracilor lipsiți de hrană*”²⁸.

Adresa pe care Secția Focșani a Ligii Pentru Unitatea Culturală a tuturor Românilor o adresa lui Theodor Bassarabeanu²⁹, primarul orașului Focșani, avea același conținut ca și cele trimise tuturor celor de la care se aștepta un ajutor financiar:

„*Stimate Domn,*

Îndurerați de moartea marelui artist și bun Român Petre Liciu, care a umplut de adâncă mâhnire sufletele noastre, a tuturor, Liga Culturală „Secția Focșani” ca un pios tribut de recunoștință și răsplată pentru acela care, viața întreagă și-a sacrificat-o pentru arta românească și pentru pregătirea sufletelor noastre, pentru unirea culturală a tuturor românilor, a luat hotărârea ca în incinta teatrului comunal „Maior Gheorghe Pastia” să ridice un modest bust, celui care totuși a fost așa de mare.

Pentru înfăptuirea acestui scop, în numele Ligei Culturale facem apel la toți bunii români și admiratori ai ilustrului artist de a-și da obolul lor.

---

²⁸ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A. N. Vn.), fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 81 / 1914, f. 3.

²⁹ **Theodor Bassarabeanu** a fost primar al orașului Focșani între 16 martie 1911 – 4 ianuarie 1914 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *Primarii din Focșani între anii 1862 – 1937*, în *Cronica Vrancei*, vol. III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 220).

*Irimia St. Pană, D-r Ioan Panea, Theodor Iordănescu, Preotul Pantelimon Romanescu, I. P. Rădulescu – Râmnic, Cons. N. Vasilescu și P. B. Chiriță*³⁰.

Acțiunea Secției Focșani a fost sprijinită și de actorii Teatrului Național din București, care au dat în seara zilei de 13 noiembrie 1914, în sala Teatrului „*Gheorghe Pastia*” din Focșani, un festival artistic, închinat memoriei talentatului lor coleg, iar fondurile realizate au fost donate pentru ridicarea bustului³¹.

Focșănenii au putut să urmărească evoluția scenică a marilor actori: Olimpia³² și Zaharia Bârsan³³, Cazimir Belcot, C. Dumitrescu și Cristian Duțulescu³⁴.

³⁰ Arhiva Muzeului Vrancei (în continuare se va cita: A. M. Vn.), dosar nr. 81 / 1914, f. 6.

³¹ Elisabeta Merica, *op. cit.*, p. 42.

³² **Olimpia (Brașoveanu) Bârsan** (? - 25 octombrie 1919). Căsătorită în 1906 cu Zaharia Bârsan. A studiat la Conservatorul din București, iar din anul 1908 a fost angajată la Teatrul Național din Capitală. Alături de soțul său, a desfășurat o activitate de sprijinire și întemeiere a teatrului românesc în Transilvania, înainte de 1918. La Iași a făcut parte din trupa teatrelor reunite în cursul stagiunii 1917 – 1918. A rămas în continuare în colectivul Naționalului din Iași, deoarece, datorită climatului politic, soțul său nu putea reveni la București înainte de plecarea trupelor ocupante. În acest an a jucat în „*Se face ziuă*” de Zaharia Bârsan. A trecut la Cluj odată cu înființarea Teatrului Național și la 1 decembrie 1919 a rostit pe scena ardeleană: „*Poemul Unirii*” de Zaharia Bârsan. Actriță de multiple valențe, a excedat mai ales în drama istorică românească (Doamna Clara din „*Vlaicu Vodă*” și în tragedia clasică „*Antigona*” de Sofocle. Decedată la 25 octombrie 1919 la Cluj (N. Barbu, *op. cit.*, p. 171).

³³ **Zaharia Bârsan** (11 ianuarie 1818, Brașov – 13 decembrie 1948, Cluj). Actor, dramaturg, regizor. Ca elev al Gimnaziului superior greco – ortodox român din Brașov (1889 – 1895) a fost coleg și prieten cu Ion Scurtu, Sextil Pușcariu, Octavian Coga, Horia Petrea – Petrescu. Examenul de bacalaureat l-a susținut la Liceul „*Gheorghe Lazăr*” din București. Absolvent al Conservatorului de Artă Dramatică din București, Clasa condusă de Constantin I. Nottara (1901). Turnee teatrale în principalele orașe din Transilvania în 1903, 1906 – 1913. Cu bursa acordată de Societatea pentru fond de teatru român, studiază la Viena și Berlin, iar în stagiunea 1905 –

Avocatul Alexandru Lascarov – Moldovanu ³⁵ a susținut, în noiembrie 1914, conferința „*Petre Liciu*”, care, tipărită (conținea 32 pagini) avea ca preț de vânzare, 1 leu.

De la bun început, el sublinia: „*În Mai, când închideam toi aici seria șezătorilor pe care Biblioteca publică din Focșani le ține în fiecare iarnă, spuneam că în programul activității noastre viitoare aveam o datorie de îndeplinit față de amintirea unui mare român, față de amintirea unuia dintre cei mai desăvârșiți reprezentanți ai sufletului românesc, față de amintirea lui Petre Liciu. Și această datorie o înțelegeam în sensul că o anumită activitate a noastră trebuia pe viitor, să tindă în adunarea sumelor necesare pentru ridicarea bustului său care încă de multă vreme așteaptă să fie turnat în bronz. Astăzi căutăm să ne plătim acest tribut de recunoștință, -*

1906 va practica o scurtă asistență pe lângă celebrul Ermete Novelli, la Florența. La Iași a jucat rolul Crișan din „*Se face ziuă*”. În ianuarie 1919 joacă la București în „*Polyeucte*” de Corneille (cu Ana Luca). Director al Teatrului Național din Cluj, odată cu înființarea acestei instituții – 1919. Va deține această calitate între anii 1919 – 1927 și 1931 – 1936. Pensionat în 1938, va continua, încă doi ani, doar activitatea de profesor la Conservatorul din Cluj, începută în 1919. În 1945 a fost declarat director onorific al Teatrului Național din Cluj, investire singulară în istoria teatrului românesc. Este înmormântat în Cimitirul „*Sf. Vineri*” din București, alături de soția sa, Olimpia Bârsan (*Ibidem*).

³⁴ *Buletinul Ligei Culturale. Secția Focșani, Publicat sub direcția Comitetului*, Anul I, No. 1, Focșani, Mai 1916, Tipografia V. Nanu, Focșani, 1916, p. 12.

³⁵ **Alexandru Lascarov – Moldovanu** (1885 – 1971). Jurist, avocat, prozator și publicist, om politic. Născut la 5 aprilie 1885 la Tecuci. La Liceul „*Gheorghe Roșca Codreanu*” din Bârlad a fost coleg cu Alexandru Vlahuță și Nicolae Petrașcu. Studii: Facultatea de Drept a Universității București. Administrator de plasă în județul Covurlui. S-a numărat printre întemeietorii primelor biblioteci publice din Tecuci (1907) și Focșani (1910). A participat la Campania din Bulgaria (1913) și la Primul Război Mondial. Membru al Partidului Național – Democrat al lui Iorga. Senator 1931 – 1932. A lucrat la Fundația culturală „*Principele Carol*”, la Direcția Educației Poporului și la Radio. „*Licențiat din serviciu*” la 28 ianuarie 1948. A încetat din viață la București (18 aprilie 1971).

căutăm să ne facem datoria. Și noi, Focșănenii, avem – spre deosebire de alții – o datorie și mai mare, fiind-că aici, în Focșani, a văzut lumina soarelui, acel care a fost Petre Liciu”³⁶.

După ce prezintă copilăria și tinerețea sa, Lascarov – Moldovanu a ajuns la momentul debutului pe scenă, când „*Liciu sună la poarta templului zeiței Thalia, cu gânduri noi și proaspete, cu suflet cald și bun, cu însușiri pe care nici el însuși, - din cauza modestiei care, ca un semn al superiorității lui, l’a însoțit totdeauna în viață, - nu și le credea așa de mari și mai ales așa de complete”³⁷.*

Enumeră etapele prin care a trecut evoluția lui Liciu până când „*El fu printre cei dintâi care-și dădu seama de această luptă surdă, de rolul nou pe care trebuie să-l aibă actorul de aici încolo și luând în mână, cu tărie, stindarul acestor dorințe nouă, personifică el însuși, prin toate acele superioare calități cu care era înzestrat, acest curent nou, aceste începuturi care, mai apoi, aveau să însemneze întronarea definitivă a școlii nouă”³⁸.*

Obstacolele, firești în asemenea împrejurări, au fost învinse de Liciu „*umul câte umul prin răbdare și încăpăținare, prin talent extraordinar și bunătate nemai pomenită. Le învinse mai ales prin dragostea lui pentru artă și încrederea în rolul ei”³⁹.*

Vorbitorului i-a rămas în memorie chipul marelui actor care a fost Liciu „*chel, - o chelie din cele care fac pe cineva și mai simpatic, cu bucle mari de păr de jur în jurul ei, o frunte mare și mărită și mai tare de chelia care conținea fruntea, - ochii vii, sclipitori de o inteligență plină de modestie, surâzători și ironici, fără a fi răutăcioși, degajând o bunătate bărbătească și o îngăduință de filosof.*

Sprincenele caracteristic ridicate într’un unghi pronunțat, păreau că vorbesc de frământarea veșnică din creierul acela așa de armonios turnat și preocupat de probleme așa de frumoase. Nasul și

³⁶ Alexandru Lascarov, „*Petre Liciu*”. Conferință ținută în Focșani, p. 5 – 6.

³⁷ *Ibidem*, p. 8.

³⁸ *Ibidem*, p. 12 – 13.

³⁹ *Ibidem*, p. 14.

gura, aceste plastice auxiliare ale mimicei sale, aveau o frăgezime mereu înprospătată. În abundența lor cărnoasă, Liciu găsea în tot momentul prilej de a părea și mai bun și mai atrăgător. Chipul său se complecta cu o bărbie tăiată abrupt în două bulburi cărnoase și cu urechile sfircoase, urechi ce păreau că au aceeași vibratilitate, care se desprindea de pe întreg chipul său”⁴⁰.

Celor prezenți, vorbitorul le reamintește câteva roluri memorabile ale lui Liciu: Moșilică din „*Lipitorile Satului*”, localizare de Vasile Alecsandri după melodrama „*Un usurier de village*” de A. Rolland și Georges Bataille cu adăugiri de Matei Millo, Isidor Lechat din „*Banii*” de Octave Mirbeau, Ștefăniță din „*Viforul*” lui Delavrancea, Doctorul Nitobe Tokeramo din „*Taifun*” de Melchior Lengyel (premiera a avut loc la 15 martie 1911) etc.⁴¹.

Patriot și bun român, Liciu a întreprins un turneu în Bucovina, unde „*reprezentările lui luară înfățișarea unor reuniuni naționale, - grandioase și însuflețite. Se juca teatru într'o atmosferă de mare înălțare națională*”⁴².

Aici, în Bucovina „*și începu Liciu opera lui de consolidare a sufletului românesc pe calea artei sale specific românească. A fost un șir neîntrerupt de triumfuri adevărate și adânci*”⁴³.

În încheiere, Alexandru Lascarov – Moldovanu spunea: „*Iată pentru ce amintirea lui Liciu – acum când omul a pierit – capătă pentru noi o însemnătate deosebită și pentru ce această amintire trebuie statornicită și salvată de sub amenințarea cotropitoare a uitării, - ca o datorie sfântă pentru noi față de acela ce fu una din expresiunile cele mai superioare, cele mai curate și mai luminoase a sufletului Românesc*”⁴⁴.

---

⁴⁰ *Ibidem*, p. 16 – 17.

⁴¹ *Ibidem*, p. 22 – 27.

⁴² *Ibidem*, p. 29.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 32.

Profesorul Nicolae Iorga a venit la Focșani în ziua de 31 ianuarie 1916 și, în fața unui public entuziast, a susținut în Sala Teatrului Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”, conferința „*Onestitatea profesională*”, o „*caldă și densă evocare a actorului Petre Liciu, făcută în orașul său natal*”⁴⁵.

Adresându-se celor prezenți, Iorga sublinia faptul că „*Liciu a fost cel d'întîiu actor al nostru, un neimitabil actor român fiindcă s-a dăruit el întreg artei sale. Am fost tovarăș de școală cu Liciu și știu când a plecat de pe băncile ei, uimit de marele exemplu, de triumful lui Manolescu*”⁴⁶.

Fiindu-i coleg și prieten, Nicolae Iorga știa că „*Liciu a muncit o viață întreagă, de la capăt, o viață întreagă închis în arta sa. N'a știut ce înseamnă plăcuta viață socială care ne adoarme pe toți*”⁴⁷.

Artist în adevăratul sens al cuvântului, Liciu „*n'a știut de grija sănătății și, după ce a pierdut 'o n'a știut de durerea bolii, după ce era sigur că moartea îi stă înaintea, n'a vrut să știe nici de frica morții. În chinuri se pregătea, ca învățătorul său Manolescu, pentru ceia ce trebuia să îndeplinească înaintea lumii: acolo era alt om, mergând până la capăt, pentru ca numai în dosul scenei să fie doborât de dureri*”⁴⁸.

În stilul său caracteristic, Iorga sublinia: „*Și d-voastră nu ridicați o statuie unui actor. Nu. Nu ridicați vre-o statuie, mai la dreptul vorbind, niciunui om pentru caracterul îndeletnicirii sale*

⁴⁵ Dumitru Huțanu, Lelia Pavel, *Opere ale unor sculptori consacrați aflate în patrimoniul cultural al orașului Focșani, în Vrancea. Studii și comunicări*, vol. V – VII (1982 – 1984), Focșani, 1987, p. 227.

⁴⁶ N. Iorga, *Onestitatea profesională. Conferință ținută la Focșani în ziua de 31 Ianuar 1916, pentru sporirea fondului ridicării unui monument lui Petre Liciu*, Tipografia „*Neamul Românesc*”, Vălenii – De – Munte, 1916, p. 22.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 23.

sociale sau pentru talentu-i singur, ci statuia se ridică eroismului cu care cineva a știut să îndeplinească toată chemarea sa”⁴⁹.

Din „*produsul*”⁵⁰ acestei conferințe s-au completat cele din urmă sume, cu care s-a terminat bustul. Autorul acestei lucrări este sculptorul Ion Mateescu⁵¹ care „*a reușit, printr-o tratare realistă a chipului, să-i redea bronzului acea căldură lăuntrică a omului Liciu, acea privire blândă, cuprinzătoare a actorului însetat de cunoaștere, explorator fin al sufletului omenesc. Pălăria cu borurile largi, seninătatea privirii, zâmbetul înțelept abia perceptibil, redau imaginea unui om cu o structură interioară de un romantism sănătos, optimist, așa cum s-a manifestat în viață Petre Liciu*”⁵².

Paraschiv Bogdan Chiriță, senatorul Secției Focșani a Ligii Culturale, ales la 28 noiembrie 1914, s-a deplasat la Vrața (Bulgaria) de unde a adus piatra pentru soclu⁵³.

După multe amânări, justificate de lipsa fondurilor, inaugurarea bustului a avut loc duminică, 3 aprilie 1916. Primăria Orașului Focșani primea, la 15 martie 1916, următoarea solicitare semnată de Alexandru Lascarov – Moldovanu: „*În ziua de 3 Aprilie a. c. urmând a se desveli bustul „Petre Liciu”, Comitetul a hotărât ca în seara acelei zile să se dea un festival la Teatrul comunal.*

Vă rugăm deci să binevoiți ca să ne puneți la îndemână sala Teatrului pentru acea seară, pe un preț mai redus, având în vedere scopul festivalului și anume preîntâmpinarea cheltueilor de

---

⁴⁹ *Ibidem*, p. 24.

⁵⁰ *Buletinul Ligei Culturale...*, p. 12.

⁵¹ **Ion Mateescu** (1876 – 1951). Sculptor și pictor român. Frate vitreg al lui George Topîrceanu și prieten cu Otilia Cazimir. A studiat la Școala de Arte Frumoase din București. Profesor de desen și caligrafie la Colegiul Național, „*Roman – Vodă*” din Roman (1905 – 1906), unde Calistrat Hogaș, profesor de istorie și română, a fost director între 1891 – 1896. Profesor la Academia de Arte Frumoase din Iași. A mai realizat busturile lui Eminescu, Delavrancea, Costache Negruzzi (toate în Grădina Copou).

⁵² Dumitru Huțanu, Lelia Pavel, *op. cit.*, p. 228.

⁵³ A. M. Vn., fond Paraschiv Bogdan Chiriță, nr. inv. 35044, f. 5.

desvelire"⁵⁴. Rezoluția primarului a fost una normală: „*Se aprobă în mod gratuit*"⁵⁵.

O zi mai târziu, Alexandru Lascarov – Moldovanu se adresa Primăriei Orașului Focșani: „*Lucrările bustului „Petre Liciu” luând sfârșit, Comitetul Ligei a hotărât ca să desvelească acest bust în ziua de 3 Aprilie a. c. ora 10 a. m.*

Cum bustul urmează a fi încredințat autorității municipale, avem onoarea, Doamnelor Primar, a vă invita la această Solemnitate, pentru a asista și primi acest bust.

Tot cu această ocazie vă rugăm a invita din parte – ne atât întregul Consiliu comunal, cât și pe Doamnelor funcționari ai Primăriei.

De asemenea ne veți comunica dacă Dvs. sau un alt delegat al Dvs. va vorbi la inaugurare.

Rugându-vă a primi mulțumirile noastre pentru concursul ce ne-ați dat, punând la îndemână locul pe care se ridică bustul, vă încredințăm, Doamnelor Primar, de considerațiunea noastră"⁵⁶.

Rezoluția primarului Ștefan Graur: „*Ni se va comunica discursul ce are a se ține de comitet, după care se va desemna și delegatul Primăriei la serbare. Se vor invita toți Doamnelor consilieri la solemnitate, punându-se în vedere și a Doamnelor funcționari*"⁵⁷.

Invitația adresată consilierilor comunali a fost semnată de primarul Ștefan Graur și secretarul Primăriei Focșani, D. Neagu, la 21 martie 1916⁵⁸.

În dimineața zilei de 3 aprilie 1916, s-a desfășurat solemnitatea dezvelirii bustului actorului Petre Liciu. Pe lângă cetățenii focșăneni și putneni au fost prezenți: Petre Locusteanu⁵⁹ -

⁵⁴ A. N. Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 101 / 1916, f. 3.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 1.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 2.

⁵⁹ **Petre Locusteanu** (1883 – 3 martie 1919). Prozator, gazetar și autor dramatic. A urmat Conservatorul de Artă Dramatică din București la clasa lui Nottara și s-a înscris și la Facultatea de Drept a Universității din București
<http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

subdirector al Teatrelor, ca delegat al Teatrului Național din Capitală, George Ranetti ⁶⁰ din partea Comitetului Central al Ligii Culturale, artistul Alexandru Demetrescu - Dan ⁶¹ din partea Teatrului Național Craiova, State Dragomir ⁶², Mihai Popovici ⁶³, Constantin Momuleanu

---

(și-a luat licența abia în 1917). A jucat pe scena Teatrului Național din Craiova și a Naționalului din București, unde, în 1915, a fost numit subdirector al acestei instituții în care a activat și ca secretar literar și director de scenă.

⁶⁰ **George Ranetti** (1875 – 1928). Poet, traducător, gazetar și umorist. A condus publicațiile „*Moș Teacă*” (1899 – 1901) și „*Zeflemeaua*” (1901 – 1904) și a făcut gazetărie la „*Moftul român*” revista lui Ion Luca Caragiale. Împreună cu N. D. Țăranu a editat revista satirică „*Furnica*” (1904 – 1916, 1918 – 1930).

⁶¹ **Alexandru Demetrescu – Dan** (1870 – 1948). Coleg cu Liciu, Demetriade și Livescu la Conservatorul de muzică și declamație, clasa Ștefan Vellescu. A debutat la Craiova în 1892. Din 1910, director de scenă al Teatrului Național din Craiova. În zilele de 15 – 16 decembrie 1924, trupa condusă de el, a prezentat, pe scena Teatrului Comunal „*Maior Gheorghe Pastia*”, spectacole cu piesele „*Dansul morții*” de Strinberg și „*Masca Satanei*” de Czimer (Ionuț Iliescu, Horia Dumitrescu, *Ctitoriile Maiorului Gheorghe Pastia*, Editura Pallas, Focșani, 2004, p. 101).

⁶² **State Dragomir** (1870 – 1920). Actor cu o solidă formație intelectuală; profesor de istorie și filozofie la Liceul „*Național*” din Iași și la Institutele Unite, a desfășurat și o activitate de publicist și traducător („*Hamlet*”, „*Macbeth*”, „*Ana Karenina*” etc.), adaptând de asemenea pentru scenă opere ca „*Sărmanul Dionis*” și „*Făt Frumos din lacrimă*”, de Eminescu, sau scriind piese originale. Angajat la Teatrul Național din Iași în 1890, va fi partenerul constant al Aglaei Pruteanu. Roluri de seamă: Romeo, Hamlet, Karl Moor, Armand Duval, Raskolnikov, Karenin, Actorul („*Aziul de noapte*”), Ovidiu, Horațiu etc. În arta interpretativă a fost influențat de Aristizza Romanescu și Grigore Manolescu. A dinamizat activitatea Teatrului Național din Iași, în calitatea sa de director de scenă și profesor la Conservator (*Istoria teatrului în România*, vol. II, p. 523).

⁶³ **Mihai Popovici** (1884 – 1918). Născut la Iași în 1865, este elev al lui Galino, la Conservator. Mihai Popovici este angajat înainte de a absolvi. Chiar de atunci începe a fi partenerul Aglaei (Feodora) Pruteanu, mai întâi la examenul de sfârșit de an, apoi într-un spectacol dat pentru strângerea de fonduri în scopul constituirii Ateneului din București. A jucat atunci în „*Odă la Eliza*”. Cu un fizic agreabil, o ținută impecabilă, timbru și putere de

⁶⁴ și Jeana Popovici ⁶⁵ din partea Teatrului Național Iași, artiștii Petre Sturdza, Cazimir Belcot ⁶⁶, Maria Ciucurescu ⁶⁷, regizorul Vasile

concentrare, actorul era parcă predestinat rolurilor de june prim pe care le joacă fără crispări, cu distincție și eleganță. După un stagiu de nouă ani ca gagist la Iași și un an la Craiova, este promovată societară. Își exercită calitățile în multe roluri din repertoriul curent de drame, melodrame, vodeviluri, fiind pregătit astfel pentru rolurile marelui repertoriu pe care le joacă: Mercuțio („*Romeo și Julieta*”), Răzvan („*Răzvan și Vidru*”), Faust (în versiunea franceză a lui d’Ennery), prințul Necludolf („*Învierea*”) de Tolstoi, apoi Romeo, Ruy – Blas, Galus („*Fîntîna Blanduziei*”), și multe altele. A jucat alături de marii actori ai epocii: Matei Millo, Agatha Bârsescu, Constantin Nottara, Aristizza Romanescu, Grigore Manolescu, până la generația lui Aurel Ghițescu, C. Ramadan, Costache Antoniu, Calboreanu. Din 1915, ca societară cl. I, i s-a dat în cadrul Comitetului și atribuția de casier, pe care o păstrează și după război. În 1918 este pensionat, dar continuă să joace, de câte ori este nevoie, rolurile în care a avut mari creații: Mercuțio în 1923, Ruy – Blas în 1924, și chiar până în 1928. A funcționat și ca profesor la Conservator, între cele două războaie, ca suplinitor al lui Mihai Codreanu. A murit în jurul anului 1960 (*Ibidem*, p. 205 – 206).

⁶⁴ **Constantin Momuleanu.** Născut la Iași, în 1864, a fost primit în teatru mai întâi ca elev și scriitor de roluri. Treptat, a devenit utilitate, ajungând cu vremea societară și membru în Comitetul de direcție. Artist de mare și variată experiență scenică, a avut realizări de fină concepere în piese românești și străine: Polonius („*Hamlet*”), Laurentiu („*Romeo și Julieta*”), Moș Arbore („*Păstoriița Carpaților*”), Agamiță Dandanache („*O scrisoare pierdută*”), Telemac Dumitrașcu, Prefectul („*Ginerele d-lui prefect*”, localizare de Paul Gusti), Nissim Cohanovici („*Manasse*” de Ronetti – Roman, Oltescu („*O căsnicie*” de Ursachi), apoi, în timpul trupelor reunite când joacă în „*Banii*” de Mirbeau, alături de Vlad Cuzinschi, Romald Bulfinschi, Ion Manu ș. a. ori în „*Dezertorul*” de Mihai ISorbul (premiera absolută, în octombrie 1917), cu Maria Ciucurescu. Ana Luca, Iancu Profir ș. a. În 1918 a fost pensionat, dar ivindu-se necesitatea, a mai jucat în continuare unele din rolurile în care era neîntrecut. A murit subit la 23 martie 1923 (N. Barbu, *op. cit.*, p. 197).

⁶⁵ **Jeana Popovici.** Un bogat și impetuos început de carieră are, în primele două stagii de după război, această elevă a lui State Dragomir și a lui Mihail Codreanu, dovedind pătrundere psihologică și calitățile necesare pentru a domina scena. Creează, un interesant conte Irmsky în „*Viforul*” de Delavrancea (cu Șt. Braborescu – Ștefăniță, Aglae Pruteanu – Oana,

Enescu toți din București, o delegație din partea Societății „Scena” a artiștilor pribegi în frunte cu veteranul Răiciulescu și Dimitrie Marmeliuc, din partea refugiaților bucovineni. Din partea familiei au asistat sora lui Liciu și soțul ei, doctorul Penescu. Au vorbit: Ioan P. Rădulescu – Râmnic, din partea Secției Focșani a Ligii Culturale,

---

Sorana (Țopa Tana), apoi, pe rând, Alma („Onoarea” de Sudermann), Iulia Lehr (fiica) din „Vinovat” de R. Voss (cu Vlad Cuzinschi), Benjamina („Intimii noștri” de V. Sardou cu Aglae Pruteanu), Domnica din poemul dramatic al lui Eugen Herovanu: „Dragoste și răzbunare”, Tincuța („Administratorii de plasă”, după Valabreque – cu Vernescu – Vilcea). În continuare, astfel pregătită să întâmpine solicitările unui mare repertoriu, actrița se transferă la recent înființatul Teatru Național din Cluj, unde se strânseseră elemente de valoare de la toate celelalte teatre ale țării (*Ibidem*, p. 205).

⁶⁶ **Cazimir Belcot** (14 aprilie 1885, Ploiești – 19 mai 1917, București). A studiat arta dramatică la Conservatorul din București (1902 – 1906) și cu Constantin I. Nottara. Bucurându-se de prețuirea lui Alexandru Davila, a fost angajat la Teatrul Național, unde a debutat în piesele „Răzvan și Vidra” și „Fântâna Blanduziei”. Prin finețea și precizia creațiilor sale, s-a remarcat ca un actor original al școlii moderne de compoziție. Apreciat de Nottara, Petre Liciu, Nicolae Iorga și Tudor Arghezi. Cazimir Belcot a interpretat, printre altele, rolurile: Don Mendo Hidalgo în „Judecătorul din Zalamea”, Mișu în „Romeo și Julieta la Mizil”. Doctorul Cesena în „Apus de Soare”, Wilibald Beck în „Prostul”, Agamiță Dandanache, Hilmar Tönnesen în „Stâlpii societății”, Thomsen (Aslaksen) în „Un dușman al poporului”, La Borderie în „Sapho” de Alphonse Daudet și Adolphe Belot. În timpul Primului Război Mondial a contractat tifosul exantematic care l-a răpus la 19 mai 1917. Este înmormântat la Cimitirul Bellu (*Istoria teatrului în România*, vol. II..., p. 521 – 522).

⁶⁷ **Maria Ciucurescu** (1866 – 1939). A fost considerată „urmașa” Frosei Sarandi. Soră cu Eugenia Ciucurescu, a studiat arta dramatică la Conservatorul din București, cu Ștefan Vellescu. A jucat la Teatrul Național din București, dar spre sfârșitul carierei apare și pe alte scene particulare. Actriță de comedie mult apreciată de Caragiale, Maria Ciucurescu a jucat în comediile acestuia (Zița și Veta în „O noapte furtunoasă”, Coana Joița în „O scrisoare pierdută”, Mița Baston în „De-ale carnavalului”) și în comediile repertoriului universal (Dorina în „Tartuffe”, Toinette din „Bolnavul închipuit”, de Molière), ca și în alte comedii, moderne, cu același mare succes (*Ibidem*, p. 522).

Ștefan Graur⁶⁸ – Primăria Focșani, George Ranetti, Petre Locusteanu, State Dragomir, Alexandru Demetrescu - Dan, Ionescu și dr. Dimitrie Marmeliuc.

Redăm în întregime numai două cuvântări, singurele care au ajuns până la noi:

Profesorul Ioan P. Rădulescu – Râmnic, președinte al Secției Focșani a Ligii Culturale din 28 noiembrie 1914, a evocat personalitatea celui dispărut:

„Azi 3 Aprilie se împlinesc 4 ani de când corpul neînsuflețit al lui Petre Liciu a fost coborât între pereții reci și umezi ai unui mormânt din cimitirul Belu, iar sufletul său și-a luat de sigur sborul către regiuni, unde după cuvântul scripturei „nu este nici întristare, nici durere, nici suspin, ci viață fără de sfârșit”.

Și acei care l’au cunoscut numai, și acei care ca prieteni au putut să-i cântărească mai bine calitățile după justa lor valoare, s’gduiși profund de vestea neașteptată a morții bunului lor prieten și marelui artist și român, Petre Liciu, se grăbiră a-l întovărăși cu toții până la ultimul locaș, lăsând fiecare să picure din ochi câte o lacrimă caldă, de iubire și durere.

Într’adevăr, în vremea aceasta de adânci prefaceri în societatea românească, când în goana amețitoare după situații de tot felul, meritate și mai ales nemeritate dar comode, când rolul individualităților, singurele în stare să creeze idei și curente, pare cu desăvârșire șters, - Petre Liciu privit la lumina senină și liniștită a istoriei, ne apare ca o figură impunătoare prin măreția ei.

Fiindu-i hărăzit să vadă lumina zilei chiar în orașul nostru, în acest colțisor al Unirei, după ce-și complectă cunoștințele prin studiile liceale și universitare prin luarea licenței în drept, simțindu-și vocația sa în domeniul artei, își perfecționează talentul în această ramură, devotându-se în urmă teatrului, cu tot sufletul său ales.

⁶⁸ Ștefan Graur a fost primar al orașului Focșani între 16 martie 1914 – 26 decembrie 1917 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, *op. cit.*, p. 220).

Atât până la teatru cât și în teatru, el a înțeles mai mult de cât oricare altul, că talentul oricât de puternic ar fi, n'ar putea lăsa urmele de care e capabil, decât printr'o muncă neobosită și titanică, întovărășită de o voință neștrămutată în a rezista tuturor ispitelor, care ținându-l în loc, l-ar fi îndepărtat de înaltul țel ce urmărea.

Deși a avut de luptat cu munte greutăți în scurta dar rodnică sa viață și a încercat multe amărăciuni, isvorâte din patimile inerente firei omenești, nici odată nu s'a descurajat, ci veșnic senin și zâmbitor, trecând peste toate ca peste niște accidente fatale în viața oricărui om, n'a știut decât de drumul ce-și croise și care singurul ducea către cele mai înalte culmi ale artei românești. – Și nu s'a înșelat. – Atât în comedie cât și mai târziu în dramă, când reușise să-și desăvârșească talentul printr'o bogată experiență de viață, care i-a îngăduit să pătrundă până în cele mai ascunse cute ale sufletului omenesc, ne-a lăsat tipuri ca „Moise” din „Lipitorile satelor”, Ștefăniță Vodă din Vișorul și D-rul Tocheramo din drama Taifun, care vor rămânea de-apururi nepieritoare. Dar nu numai atât.

Născut în orașul Unirei, acest cuvânt magic, care vrăjise și aprinsese inimele generației dela 48, însuflându-i acel eroism ce avea să culmineze în crearea României contemporane, nu putea să rămână fără răsunset la coardele atât de variate și de delicate ale sufletului său de elită.

Disprețuitor de situații și onoruri, nu le-a dorit și nu le-a căutat nici când. O singură dată, un mămunchiu de prieteni i-au pus fără voe candidatura de deputat la colegiul al II de Ilfov; iar el a răspuns la această chemare neașteptată printr'o aproape completă dezertare dela luptă.

Astfel înțelegea el să-și împlinească nobila sa misiune în viață.

Singură calea artei, vedea el, că ar putea să-l facă de un folos real și imediat nu numai pentru țară, ci pentru întregul neam din toate unghiurile pământului românesc.

N'a fost manifestare a Ligei Culturale pentru unitatea neamului, încă de pe când nici nu figura în comitetul ei central de

conducere și pe care să nu fi încurajat-o și cu cuvântul și cu fapta. Era destul să i se facă un apel de către oricare din secțiunile ei, pentruca imediat înjghebându-și o trupă din artiștii cei mai buni, să dea câte o reprezentație sau cel puțin câte un festival în folosul scopului mare, pe care această instituție îl urmărește.

Glasul sângelui său nobil îi făuri în suflet un neastâmpăr, care nu încetă, de cât când înjghebându-și o asemenea trupă de tovarăși distinși, se văzu în măsură să colinde printr'o parte din țările române subjugate, spre a descreeși măcar o clipă frunțile amărâte și descurajate ale nenorociților noștri frați. Primirea adevărat triumfală ce i s'a făcut în Bucovina în 1910 și 1911, când își făcu apariția în Câmpulung într'un echipaj împodobit cu ghirlande de flori împletite de domnișoarele de acolo, fu singura și cea mai mare răsplată, pe care a avut-o în toată cariera sa pentru humorul, naturaleța, sinceritatea și neîntrecuta interpretare a rolurilor sale, într'o limbă românească de cristal, așa cum nu mai auzise și până azi n'avea să mai audă din gura cuiva, populația din acest colț al romanismului, astăzi atât de îndoliat.

Cât de puternice urme trebuie să fi lăsat prezența sa pe acolo, se poate vedea și din acea că mulți țărani chiaburi, în frunte cu Calinic Crăciunescu, negăsind îndestulătoare aceste dovezi de iubire și recunoștință, cu toată mândria lor vestită, trecând drept cavaleri ai țărănimii române din aceste ținuturi, merseră până acolo încât îi sărutară chiar mâna; iar chipul lui este ținut la locul cel mai de onoare, de către aceia care au avut norocul să-l capete.

Aceste dovezi de simpatie constituiesc simbolul cel mai înalt de conservare a geniului său creator și cuceritor, de suflete, procurând lui Liciu clipele celei din urmă, dar și celei mai mari fericiri, cu care-și încoronă scurta sa viață de sbucium, pentru a-și desăvârși talentul, cu care îl înzestrase, și pe care avea să și-l dedice cu atâta abnegație pe altarul artei și în serviciul întregului neam românesc.

Omul faptelor și nu al vorbelor deșarte, Petre Liciu, cu sufletul său de o bunătate fără pereche, n'a cunoscut prieten în

durere, pe care să nu-l fi mângâiat, n'a văzut mizerie, pe care să nu se fi silit s'o îndulcească, de multe ori lipsindu-se pe sine până și de strictul necesar.

De acea când simți că moartea îl doboară la o vârstă atât de fragedă de 42 ani, nu avu de cât un singur regret, că nu i se dă răgaz să mai reverse cu dărnicia, de care numai el era capabil, comorile neprețuite ale sufletului și inimei sale mari.

Acestea sânt în câteva cuvinte motivele pentru care Liga Culturală, secția Focșani, încă de acum trei ani s'a gândit să facă apel la generozitatea atât de des pusă la încercare a publicului Focșănean, pentru a imortaliza în formele neperitoare ale bronzului, chipul scumpului nostru concetățean, Petre Liciu.

Un fapt crednic de remarcat este concursul aproape dezinteresat al stimatului meu prieten și coleg, D-l I. Mateescu, azi profesor la școala de belle arte din Iași, care cu talentul său superior, reușind a-l reda admirabil de bine în ghips, ne îndemnă și ne încurajă să nu ne oprim aci, ci să-l turnăm și în bronz.

De asemenea trebuie menționată marea bună – voință, cu care actualul Primar al orașului, D-l Ștefan Graur, ne-a pus în câteva rânduri la dispoziție frumoasa sală a teatrului Maior G. Pastia. Aci s'a ținut acum doi ani un prim festival cu câțiva artiști talentați și inimoși dela Național, în frunte cu bunul român și artist – poet D. Zaharia Bârsan, cu care ocazie prietenul meu d. avocat Al. Lascarov a ținut și a tipărit tot în acest scop o frumoasă conferință despre Petre Liciu; iar la 31 Ianuarie acest an, cel mai mare și mai bun român, d. Profesor N. Iorga a ținut o magistrală conferință despre «Onestitatea Profesională» tipărită în broșură abia zilele acestea tot pentru fondul Liciu.

Cu aceste mijloace, cu interesul depus de d. V. Antonescu pe atunci membru în comitet, dar mai ales mulțumită largei Dv. bunevoinețe, am reușit a aduna suma de mai bine de 2.000 lei, cu care am înălțat această modestă statuie, în locul cel mai potrivit, alături de acest frumos templu de lumină și cultură, pe care Petre Liciu le-a reprezentat cu atâta demnitate și vrednicie.

Și acum ca închiere, stimați concetățeni, pot să mai adaug că astăzi când se desvelește statua lui Liciu, aveți dreptul să vă simțiți mândri, pentru că v'ați văzut cei dintâi împlinit un dor scump inimilor noastre tuturor. Puteți dar zice ca poetul: «Ne-am văzut visul cu ochii».

Iar modestia statuei nu trebuie să ne amărăscă, căci și prin orașele noastre, cași prin alte țări se întâlnesc adesea statui mult mai mari de cât oamenii pe care îi simbolizează. A noastră, deși mică, are marele merit că immortalizează o figură mare ca un luceafăr, care din fundul zărilor îndepărtate ale văzduhului era hărăzit să-și termine razele sale luminoase nu numai peste leagănul copilăriei sale, dar peste tot cuprinsul țării, ba și mai mult încă, până la hotarul graiului și simfiriei românești.

De azi înainte v'o încredințăm dar, Domnule Primar, cu rugămintea ferbinte, ca atâta vreme cât vă veți număra cu cel dintâi cetățean al ei, să ne-o păstrați ca pe un talisman neprețuit, simbol al iubirii și recunoștinței ce concetățenii săi îi poartă memoriei lui, ca umul ce înălțându-se pe sine i-a înălțat deopotrivă și pe ei; precum și ca o pildă vie că talentul și munca rodnică pentru binele celor mulți nu rămân la Focșani niciodată nerăsplătite, cel puțin după moarte”⁶⁹.

Doctorul Dimitrie Marmeliuc⁷⁰, profund recunoscător pentru turneele întreprinse în Bucovina de marele dispărut, a subliniat în cuvântarea sa recunoștința bucovinenilor față de patriotismul actorului:

⁶⁹ *Buletinul Ligei Culturale...*, p. 13 – 16.

⁷⁰ **Dimitrie Marmeliuc** (1886 – 1970). A absolvit școala primară și liceul la Suceava (1898 – 1906), iar studiile universitare la Viena. Doctor în filologie clasică (1913). Și-a început cariera ca profesor secundar. În 1925 a fost titularizat profesor la Facultatea de Litere a Universității din Cernăuți, unde va fi și decan până în 1930. Director al Teatrului Național din Cernăuți (1925 – 1926). Din 1940 va fi profesor la Universitatea din București, de unde va fi înlăturat, funcționând ulterior, în calitate de cercetător la Institutul de Lingvistică al Academiei Române (1952 – 1966).

„Frați români,

Înainte de toate mulțumesc din suflet Onoratului Comitet al Ligei Culturale din Focșani pentru deosebita cinste celi-a făcut-o Bucovinenilor cari petrec în România, invitându-i să ia parte la desvelirea bustului lui Petre Liciu.

Pentru un pribeag, care simte într'adevăr realitatea, sguuitoarea realitate a durerii celor ce se petrec pe pământul părăsit de dânsul, ieșirea sărbătorească în public e foarte grea, chiar atuncia, când se face o sărbare de recunoștință.

Prăznuirea D-voastră de astăzi face totuși o excepție. Căci dacă Petre Liciu n'ar merita din partea Bucovinei o recunoștință, al cărei tribut nu știu de i se va putea plăti vr'odată în întregime, glasul frânt pe durere al pământului, pe care el l-a iubit atât de mult, n'ar răsuna azi plin de mulțumire la această sărbare a lui.

Pentru D-voastră, domnilor, Petre Liciu a fost un mare artist, un artist creator cu o uriașă putere de transformare; a fost un suflet distins și mare, pătruns de adevărurile vecinice ale existenței acestui neam; a fost, în rugina materialistă, care copleșește în mare parte sufletul societății noastre de sus și în politicianismul conducător al acestui neam, un glas smuls din eternitatea sufletească a națiunii noastre întregi. – pentru Bucovina însă el a fost, întemeiat pe aceste calități mari ale sale, un mare apostol, care în mijirea vieții noastre culturale a adus fășii de lumină, desprinse din talentul său, a adus raze de căldură ale sufletului său.

Deaceea ziua de 2 Aprilie 1912, când firul telegrafic aduse la Cernăuți știrea că Petre Liciu a murit la miez de noapte, a fost o zi de mare durere pentru Bucovina, al cărei suflet s'a înfășurat într'un des zăbranic de doliu.

Și cu drept cuvânt ! D-voastră, cari aveți ocazie, să sorbiți zilnic și din belșug din isvorul culturii naționale, nu știți, ce însemnează, nu cunoașteți setea aceea după graiul rostit pe scenă, precum locuitorul dumbrăvilor cu isvoare cristaline nu știe ce e setea călătorului prin pustie.

Petre Liciu a înțeles însă acest sbucium al sufletului românesc din Bucovina, și l'a înțeles într'un timp, când era mai necesar. Căci din 1885, când veni în Bucovina pentru ultima oră trupa A.[ristizza] Romanescu – C.[onstantin] Nottara, și până în 1910, printr'un sfert de veac, Românilor din acest sfânt colț de pământ românesc, atât de îndurerat astăzi, nu li s'a dat să asculte frumoasa noastră limbă de pe scena vre-unui teatru, și dacū li s'a dat, a fost mai mult trupe de diletanți cu pretenții de artiști, cari ne arătau, cum nu se face artă la București. În timpul acesta guvernul din Cernăuți introdusese cam până prin 1905 cea mai sistematică goană după tot ce era românesc: bărbați care își manifestau sentimentele românești erau persecutați în tot chipul, drapele românești erau rupte și târâte în noroiu, elevi în costume românești șicanați și prigionii. Pentru aceea străinii erau promovați pe toată linia, dar mai cu samă în privința culturală. Nemții, Polonii, Rutenii, ba chiar și Jidanii aveau teatrele lor stabile și ambulante. Cât de mare trebuia să ne fie durerea, când o trupă ruteană a îndrăsnit să dee, sub protecția guvernului, reprezentări în cele mai românești ținuturi, la Suceava și la Rădăuți !

Românii, cari n'au cedat presiunii și alintării guvernului, își îndreptau ochii spre București, de unde așteptau un cuvânt de mângâiere. Dar Bucureștii nu voiau să ne sprijinească nici în privința culturală, cum nu ne-au ajutat nici în politica noastră de apărare contra cotropirii străine, care se întesia și mai mult, după ce guvernului îi reușise să împartă prin 1904 sufletul românesc în două tabere vrășmașe, pentru a lovi în una cu cealaltă și a slăbi astfel rezistența noastră. Lupte urâte între frați începură, lipsa de orientare se ivi la un loc cu decăderea oricărui progres național, realizat până atunci cu atâtea jertfe.

În situația aceasta numai un îndemn cultural puternic mai putea aminti Românilor din Bucovina, cine sunt, ce au de apărut și cu cine trebuie să ducă lupta.

Marele prieten de fapte și idei al lui Liciu, profesorul N. Iorga, care voi să vină în Bucovina și a cărui înrăurință, chiar

numai în urma simbolului concretizat în persoana lui, ar fi fost covârșitoare, a fost oprit la 1 Iunie 1909 la graniță. Ni se închidea în piatra stâlpilor dela hotare via lumină a culturii naționale.

Și atunci la o scrisoare a «Societății pentru Cultura și Libertatea poporului român din Bucovina» sufletul mare a lui Petre Liciu tresări: el văzu, că acolo, peste hotar, îl așteaptă o **menire**. La 15 Iunie 1910 și-a început turneul.

Dar ogorul era aici părăginit prin 25 de ani. Trebuia un lucrător priceput și harnic, ca să-l desțelenească. Și Petre Liciu și-a înțeles rostul. Pentru a redeștepta gustul artistic atât de neglijat, el a luat în repertoriu numai comedii. Și a desțelenit țarina atât de bine, încât în 1911 sosirea lui era așteptată ca o mare și adevărată sărbătoare. Când în Iunie 1911 porniră dela gara din Cernăuși camioanele cu decorurile pentru trilogia lui Delavrancea, vedeai par'că artileria grea venind să ocupe o redută înstrăinată a culturii românești.

Și a ocupat-o ! În seara reprezentării „Vișorului”, sufletul Bucovinei, înduioșat de grandioasa evocare a trecutului și de frumusețile graiului românesc, a izbucnit în plâns în sala teatrului din Cernăuți, un plâns de revedere a unui odor, pe care-l credeau pierdut.

De aici înainte Petre Liciu avea pe lângă menirea sa aici în țară menirea de apostol la noi în Bucovina, menire ce și-a îndeplinit-o, cât a trăit, nu numai prin graiul neîntrecut al artei. Căci n'a existat aproape nici o instituție românească în orașele bucovinene, în care dânsul a dat reprezentări, căreia Petre Liciu să nu-i fi lăsat o parte din venitul realizat în respectivul oraș, n'a existat cotlon istoric, înaintea căruia el să nu-și fi plecat cu smerenie genunchiul. Nici odată, de câte ori a fost în Bucovina, n'a dat drumul trupei sale, până ce nu făcea un pelerinaj la Putna, pentru a se închina amintirii Aceluia, pe care-l înviase pentru câteva clipe în înstrăinata capitală a țărișoarei, pe care o străjuește.

Astăzi tu, suflet mare, petreci alături de ceilalți apostoli ai neamului și, pârțicică aleasă a întregului suflet românesc, te sbuciumi, văzând surda frământare a neamului tău în viziunea

nelămurită încă a idealului de scăpare și întărire națională. În orașul tău natal și s'a adus acuma, în cele mai grele zile istorice prin care trece neamul tău, spre cinstirea concetățenilor tăi, întâiul prinos de recunoștință prin eternizarea amintirii tale într'un bust de bronz. S'ar fi putut să lipsească și un fiu al pământului, pe care tu l-ai iubit atât de mult și pe care, pe patul de moarte, i-ai rugat pe prietenii tăi să nu-l lese în părăgînire ?

Pentru tot ce-ai făcut pentru Bucovina, pentru sufletul mare ce l-ai adus cu tine acolo și îndemmurile ce-au isvorât din faptele și exemplul persoanei tale, primește, te rog, acolo, unde ești, o lacrimă de recunoștință din partea unei frânturi a îndureratului suflet bucovinean, un cuvânt de mulțumire din partea Bucovinei, astăzi atât de nefericite, al cărei fiecare bulgăre de pământ freamătă de înălțătorul glas al unui erou de pe vremuri împreună cu durerosul geamăt al unui martir din zilele noastre”⁷¹.

Nu putem să nu evidențiem faptul că bustul lui Liciu a fost prima statuie (monument) ce s-a ridicat unui actor într-o piață publică⁷².

La 3 aprilie 1916 „se face cu mare fast inaugurarea statuei lui Petre Liciu, așezată în grădina teatrului, tipărindu-se cu acest prilej și un buletin al secției, în care s'a reprodus între altele, discursul inaugural al președintelui, precum și cuvântarea ocazională a d. Marmeliuc, astăzi prof. universitar la Cernăuși; iar seara a avut loc un foarte reușit festival cu artiști dela teatrul Național”⁷³.

Nicolae Iorga a consemnat și el evenimentul: *„La Focșani, duminica trecută, s-a dezvelit bustul care înfățișează, într-o*

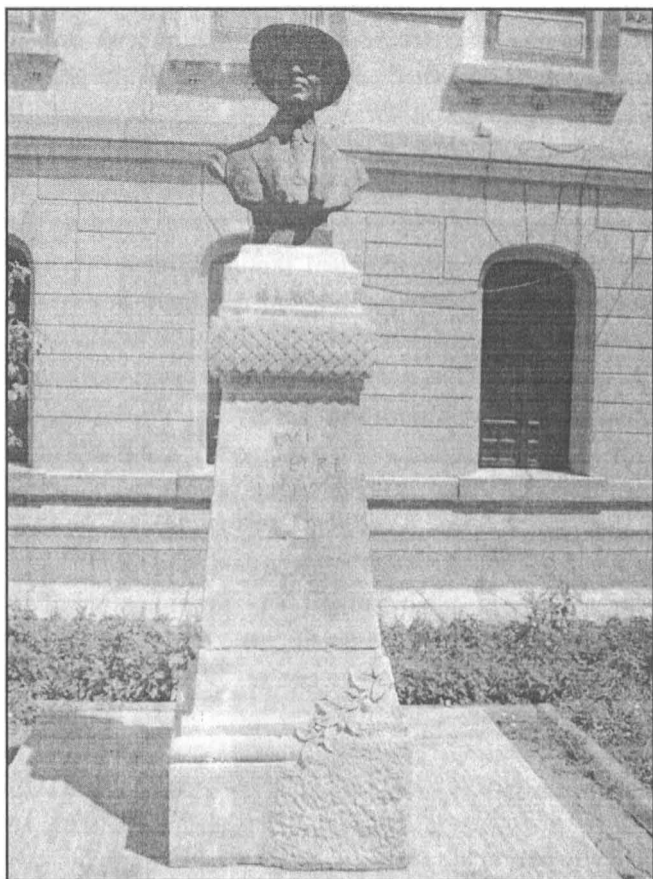
⁷¹ *Ibidem*, p. 17 – 19.

⁷² Ioan Massoff, *op. cit.*, p. 211.

⁷³ I. Rădulescu – Râmnic, *Liga Culturală, Secția Focșani. Viața și activitatea ei, în Milcovia. Revistă regională de studii, Anul II, vol. 1, Tipografia „Cartea Putnei”, Focșani, 1931, p. 60.*

zîmbitoare tinereță, chipul de bunătate și inteligență a lui Petru Liciu. Aceia în orașul cărora s-a născut nu l-au uitat”⁷⁴.

Au trecut și vor trece anii păstrând în memoria locului, asemenea bronzului, chipul luminos al artistului ca o mărturie a unui trecut în care ne vom regăsi totdeauna izvorul și energia faptelor noastre prezente și viitoare.

⁷⁴ N. Iorga, *Bustul lui Petru Liciu*, în *Oameni cari au fost*, Ediție îngrijită și note de Ion Roman, Editura pentru Literatură, București, 1967, p. 51.

Câțiva ani de zile au fost discuții inutile în legătură cu bustul actorului Petre Liciu, despre care se credea că dispăruse. În realitate, el exista în depozitele Muzeului Vrancei, iar specialiștii instituției l-au conservat și l-au expus în Secția de Istorie, care funcționează în imobilul situat pe Bulevardul Gării.

Este meritul domnului inginer Gabriel Decebal Bacinschi - primarul Municipiului Focșani, că bustul lui Petre Liciu și-a regăsit amplasamentul, în fața Teatrului Municipal „*Maior Gheorghe Pastia*”.